

Prevenencia užívania návykových látok pre dospelievajúcich chlapcov žiadajúcich o azyl v kontexte prijímania

Usmernenia pre skupinovú diskusiu

**Usmernenia pre skupinové diskusie o prevencii
užívania návykových látok s dospelievajúcimi chlapcami
žiadajúcimi o azyl v kontexte prijímania**

**Na používanie v spojení s animáciou agentúry EUAA
s názvom „Život je všade“**

marec 2025

Dňa 19. januára 2022 sa z Európskeho podporného úradu pre azyl (EASO) stala Agentúra Európskej únie pre azyl (EUAA). Všetky odkazy na úrad EASO, ako aj produkty a orgány úradu EASO sa majú chápať ako odkazy na agentúru EUAA.

Rukopis bol dokončený v marci 2025

Agentúra Európskej únie pre azyl (EUAA) ani iná osoba, ktorá koná v jej mene, nenesie zodpovednosť za možné použitie ďalej uvedených informácií.

Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2025

PDF ISBN 978-92-9418-052-0 doi:10.2847/0918729 BZ-01-25-014-SK-N

© Agentúra Európskej únie pre azyl (EUAA), 2025

Reprodukcia je povolená len s uvedením zdroja.

Na akékoľvek použitie alebo reprodukciu prvkov, ktoré nie sú vo vlastníctve agentúry EUAA, môže byť potrebné získať povolenie priamo od príslušných nositeľov práv. EUAA nevlastní autorské právo vo vzťahu k týmto prvkom:

Ilustrácia titulnej strany: Animácia „Život je všade“ © EUAA, 2024.

O usmerneniach

Prečo boli vytvorené tieto usmernenia? Užívanie návykových látok bolo identifikované ako významný fenomén v prostredí prijímania v členských štátoch EÚ a v krajinách pridružených k schengenskému priestoru ⁽¹⁾. EUAA preto kladie dôraz na prevenciu pri práci so žiadateľmi, najmä chlapcami, ktorí sú identifikovaní ako najviac ohrozená skupina. Tieto usmernenia boli vypracované na to, aby doplnili animáciu agentúry o prevencii užívania návykových látok a aby sa používali spolu s ňou ⁽²⁾. Cieľom oboch je pomôcť odborníkom v oblasti prijímania viesť preventívne diskusie s dospievajúcimi chlapcami žiadajúcimi o azyl.

Ako boli tieto usmernenia vypracované? Tím agentúry EUAA pre zraniteľnosť vypracoval tieto usmernenia s podporou odborníkov z členských štátov v oblasti užívania návykových látok a prevencie užívania návykových látok, zraniteľnosti a duševného zdravia. Kľúčom k procesu vývoja boli konzultácie s odborníkmi z Agentúry Európskej únie pre drogy.

Kto by mal používať tieto usmernenia? Tieto usmernenia sú určené pre odborníkov pracujúcich s dospievajúcimi chlapcami žiadajúcimi o azyl v kontexte prijímania vrátane sociálnych pracovníkov, poradcov, psychológov a učiteľov. Môžu byť užitočné aj pre odborníkov v oblasti prijímania s inými profilmi s odbornou prípravou v oblasti psychosociálnej práce.

Ako používať tieto usmernenia. Po úvode sú tieto usmernenia rozdelené do dvoch hlavných častí. V prvej časti je vysvetlená animácia agentúry EUAA o prevencii užívania návykových látok a jej účel. V druhej časti sa uvádzajú tipy na vedenie skupinových diskusií s dospievajúcimi žiadateľmi z radov chlapcov, ktorí používajú animáciu ako nástroj. V prílohách je uvedený stručný prehľad tém týkajúcich sa užívania návykových látok a prevencie užívania návykových látok, ktorý má prispieť k všeobecnému pochopeniu zo strany odborníkov v oblasti prijímania, ktorí budú facilitátormi skupinových diskusií s dospievajúcimi žiadateľmi z radov chlapcov.

Ako tieto usmernenia súvisia s inými nástrojmi agentúry EUAA? Tieto usmernenia dopĺňajú iné zdroje agentúry EUAA o duševnom zdraví a pohode, psychoedukácii ⁽³⁾ a psychosociálnom povedomí pracovníkov prvého kontaktu ⁽⁴⁾. Animácia je súčasťou portálu agentúry EUAA Let's Speak Asylum (poskytovanie informácií v súvislosti s prijímaním) ⁽⁵⁾. Všetky praktické nástroje agentúry EUAA sú dostupné online na webovom sídle agentúry EUAA: <https://euaa.europa.eu/practical-tools-and-guides>.

⁽¹⁾ 27 členských štátov EÚ a Island, Lichtenštajnsko, Nórsko a Švajčiarsko.

⁽²⁾ EUAA, „Prevention of substance use“ (Prevencia užívania návykových látok), kanál agentúry EUAA na YouTube, 13. decembra 2024, prístup 6. februára 2025, <https://www.youtube.com/watch?v=nsJPFgE517o&t=36s>. Animácia je k dispozícii v angličtine, ako aj v ôsmich jazykoch, ktorými bežne hovoria žiadatelia o medzinárodnú ochranu prichádzajúci do Európy. Obsahuje aj titulky v 22 jazykoch EÚ.

⁽³⁾ EUAA, *Practical Guide on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection – Part I. for Senior Management* (Praktická príručka o duševnom zdraví a pohode žiadateľov o medzinárodnú ochranu – časť I pre vrcholový manažment), november 2024, prístup vykonaný 19. marca 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-i-senior-management>; EUAA, *Practical Guide on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection – Part II. for those working in the first line* (Praktická príručka o duševnom zdraví a pohode žiadateľov o medzinárodnú ochranu – časť II pre pracovníkov prvého kontaktu), november 2024, prístup vykonaný 19. marca 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-ii-first-line-officers>; EUAA, *Practical Guide on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection – Part III* (Praktická príručka o duševnom zdraví a pohode žiadateľov o medzinárodnú ochranu – časť III). *Toolbox for the implementation of mental health and psychosocial support* (Súbor nástrojov na poskytovanie podpory v oblasti duševného zdravia a psychosociálnej podpory), november 2024, prístup vykonaný 19. marca 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-iii-toolbox>; EUAA, *How can I support my child during difficult times?* (Ako môžem podporiť svoje dieťa v ťažkých obdobiach), jún 2023, prístup vykonaný 19. marca 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/how-can-i-support-my-child-during-difficult-times>; EUAA, *How can I deal with situations in which my parents seem sad, worried, or angry?* (Ako môžem riešiť situácie, keď sa moji rodičia zdajú smutní, ustarostení alebo nahnevaní?), jún 2023, prístup vykonaný 19. marca 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/how-can-i-deal-with-situations-in-which-my-parents-seem-sad-worried-or-angry>; EUAA, *How to handle situations when my friend or sibling is sad, angry or does dangerous things?* (Ako riešiť situácie, keď je môj kamarát alebo súrodenec smutný, nahnevaný alebo robí nebezpečné veci), jún 2023, prístup vykonaný 19. marca 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/how-handle-situations-when-my-friend-or-sibling-sad-angry-or-does-dangerous-things>.

⁽⁴⁾ EUAA, „Psychological First Aid“ (Psychologická prvá pomoc), kanál EUAA na YouTube, 26. júna 2023, prístup vykonaný 6. februára 2025, <https://www.youtube.com/watch?v=kbcUeng8ul> s pripojenými pokynmi.

⁽⁵⁾ EUAA, portál Let's Speak Asylum, január 2023, prístup vykonaný 23. februára 2025, <https://lsa.euaa.europa.eu/>.

Obsah

Zoznam skratiek	5
1. Úvod	6
1.1. Účel týchto usmernení.....	7
1.2. Komu sú určené tieto usmernenia?	8
2. Animácia agentúry EUA o prevencii užívania návykových látok	9
2.1. Účel a cieľová skupina	9
2.2. Hlavné posolstvá, témy a symboly.....	10
2.3. Príbeh.....	11
3. Ako viesť skupinovú diskusiu s dospelými žiadateľmi z radov chlapcov použitím animácie agentúry EUA	12
3.1. Príprava a ochranné opatrenia.....	12
3.2. Uľahčenie skupinovej diskusie	13
3.2.1. Úvod do skupinovej diskusie	14
3.2.2. Tipy na uľahčenie skupinovej diskusie – fáza 1	15
3.2.3. Tipy na uľahčenie skupinovej diskusie – fáza 2	17
3.2.4. Ukončenie skupinovej diskusie	18
Prílohy o dodatočných informáciách pre tých, ktorí zavádzajú preventívnu skupinovú diskusiu	19
Príloha I. Užívanie návykových látok a jeho vplyv na mladých ľudí	19
Príloha II. Čo je účinná prevencia užívania návykových látok?	22

Zoznam skratiek

Skratka	Definícia
Dohovor o právnom postavení utečencov	Dohovor o právnom postavení utečencov z roku 1951 a jeho Protokol z roku 1967 (uvádzaný v právnych predpisoch EÚ v oblasti azylu a Súdnym dvorom EÚ ako „Ženevský dohovor“)
EÚ	Európska únia
EUAA	Agentúra Európskej únie pre azyl
EUDA	Agentúra Európskej únie pre drogy
EUPC	Európsky vzdelávací program v oblasti prevencie
krajiny EÚ+	členské štáty EÚ a Island, Lichtenštajnsko, Nórsko a Švajčiarsko
REITOX	Európska informačná sieť o drogách a drogovej závislosti (Réseau Européen d'Information sur les Drogues et les Toxicomanies)

1. Úvod

Podľa najnovších štúdií agentúry EUA je užívanie návykových látok významným javom v prostredí prijímania v Európe a patrí medzi tri najčastejšie problémy týkajúce sa duševného zdravia a varovné signály kritických incidentov ⁽⁶⁾. Hlbšia analýza tejto témy, ktorú vykonali Agentúra Európskej únie pre drogy (EUDA) a Agentúra Európskej únie pre azyl (EUA) ⁽⁷⁾, ukázala, že podľa odborníkov v oblasti prijímania je v členských štátoch EÚ a v krajinách pridružených k schengenskému priestoru (krajiny EÚ+) užívanie návykových látok buď hlavným (27 %), alebo príležitostným problémom (50 %) v rámci prijímania ⁽⁸⁾.

Identifikované príčiny súvisia so skúsenosťami, ktoré sa vyskytli pred cestou alebo počas nej a po príchode. Patria sem traumatické udalosti v krajinách pôvodu alebo počas tranzitu, strata komunitnej a sociálnej podpory, nedostatočné zapojenie do zmysluplných činností, neistota súvisiaca s zdĺhavými konaniami o azyle alebo nezamestnanosť v prijímajúcich krajinách ⁽⁹⁾. Medzi najvýznamnejšie dôsledky pozorované v súvislosti s požívaním alkoholu a užívaním nelegálnych látok a predpísaných liekov žiadateľmi patria psychické problémy, sociálne problémy, ako je nezamestnanosť, konflikty s rodinou, inými ubytovanými osobami alebo personálom, ako aj agresivita a v menšej miere zanedbávanie vzdelávania a vzdelávacie problémy.

Podľa štúdie sú najrizikovejšou skupinou mladí, slobodní žiadatelia mužského pohlavia vrátane dospelujúcich a maloletých osôb bez sprievodu. Podobne ako ich rovesníci z krajín EÚ+, aj dospelujúci žiadatelia môžu mať sklon k rizikovému správaniu a experimentovaniu, ktoré môže zahŕňať aj užívanie návykových látok. V tejto súvislosti by mohli vykazovať zraniteľnosť v dôsledku rizík spojených s ich cestou a kritických zmien, ktorými prechádzajú pri príchode a žiadaní o medzinárodnú ochranu v novej krajine. Mnohí počas čakania na rozhodnutie o ich žiadosti o medzinárodnú ochranu pociťujú neistotu. Okrem toho tí, ktorí prichádzajú do Európy bez sprievodu, sa pri riešení svojej situácie stretávajú problémami, s ktorými sa musia vysporiadať sami, zatiaľ čo ich rodina a komunita sú často ďaleko.

Na riešenie týchto problémov agentúra EUA pripravila animáciu „Život je všade“, ktorá je zameraná na dospelujúcich chlapcov v prijímacích zariadeniach v krajinách EÚ+. Služi ako

⁽⁶⁾ EASO, *Mental health of applicants for international protection in Europe – Initial mapping report* (Duševné zdravie žiadateľov o medzinárodnú ochranu v Európe – prvotná mapovacia správa), júl 2020, prístup vykonaný 19. marca 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/report-mental-health-applicants>; EASO, *Consultations with Applicants for International Protection on Mental Health A participatory approach* (Konzultácie so žiadateľmi o medzinárodnú ochranu o duševnom zdraví, Participatívny prístup), december 2021, prístup vykonaný 19. marca 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/consultation-applicants-international-protection-mental-health>; EUA, *Critical incident management in the field of asylum and reception* (Riadenie kritických incidentov v oblasti azylu a prijímania), 2022, prístup vykonaný 19. marca 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/critical-incident-management-field-asylum-and-reception>.

⁽⁷⁾ EMCDDA-EUA, *Professionals working in reception centres in Europe: an overview of drug related challenges and support needs* (Odborníci pracujúci v záchytných centrách v Európe: prehľad výziev a potrieb podpory súvisiacich s drogami), október 2023, prístup vykonaný 19. marca 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/professionals-working-reception-centres-europe-overview-drug-related-challenges-and-support-needs>.

⁽⁸⁾ Tamže, s. 21.

⁽⁹⁾ Tamže, s. 21 – 22.

nástroj na uľahčenie rozhovorov o prevencii a potenciálne iných relevantných iniciatív v týchto prostrediach.

1.1. Účel týchto usmernení

Tieto usmernenia poskytujú tipy na použitie animácie agentúry EUAA „Život je všade“ na diskusiu o ďalej uvedených témach s dospievajúcimi chlapcami žiadajúcimi o azyl:

- ako mladí žiadatelia vnímajú postup prijímania a ich základné problémy, s ktorými sa stretávajú,
- čo je dôležité počas čakania na rozhodnutie o ich žiadosti,
- socializácia a združovanie počas prijímania,
- motivácia k pozitívnemu zvládaniu situácie prostredníctvom dostupných zdrojov.

Tieto usmernenia poskytujú aj stručný prehľad o:

- užívaní návykových látok, prechode k problémovému užívaniu návykových látok a poruchách súvisiacich s užívaním návykových látok so zameraním na mladých ľudí ([Príloha I. Užívanie návykových látok a jeho vplyv na mladých ľudí](#));
- prevencii užívania návykových látok s dôrazom na zdravé prostredie a sociálne väzby ([Príloha II. Čo je účinná prevencia užívania návykových látok?](#)).

Prehľady uvedené v prílohách pomáhajú odborníkom v oblasti prijímania lepšie porozumieť obom príslušným témam.

Ďalej uvedené témy nepatria do rozsahu pôsobnosti týchto usmernení:

- poruchy spojené s užívaním návykových látok a súvisiace poškodenia,
- druhy bežne užívaných látok v Európe a ich účinky.

Tieto témy majú byť vylúčené z diskusií založených na animácii agentúry EUAA. V prípade, že niektorí chlapci prejavia potrebu hovoriť o vplyve užívania návykových látok alebo o podpore, odporúča sa poradiť sa s odborníkmi na drogy alebo sa obrátiť na zdroje, ako je Európska informačná sieť o drogách a drogovej závislosti (REITOX) ⁽¹⁰⁾ a certifikovaní škoolitelia Európskeho vzdelávacieho programu v oblasti prevencie (EUPC) ⁽¹¹⁾.

⁽¹⁰⁾ EUDA, „REITOX network of national focal points“ (Sieť národných kontaktných miest REITOX), webové sídlo agentúry EUDA, prístup vykonaný 15. januára 2025, https://www.euda.europa.eu/about/partners/reitox_en. REITOX je sieť agentúry EUDA združujúca aktérov monitorovania drog na vnútroštátnej úrovni. Tvoria ju 30 určených vnútroštátnych inštitúcií alebo agentúr zodpovedných za zber údajov a podávanie správ o drogách a drogovej závislosti. Tieto inštitúcie sa nazývajú „národné kontaktné miesta“ alebo „národné monitorovacie centrá pre drogy“.

⁽¹¹⁾ EUDA, „European Prevention Curriculum (EUPC): list of trainers and master trainers“ (Európsky vzdelávací program v oblasti prevencie (EUPC): zoznam škooliteľov a hlavných škooliteľov), webové sídlo EUDA, prístup vykonaný 15. januára 2025, https://www.euda.europa.eu/best-practice/european-prevention-curriculum-eupc/list-of-trainers_en. Zoznam škooliteľov je k dispozícii podľa jednotlivých krajín.

1.2. Komu sú určené tieto usmernenia?

Tieto usmernenia sú pre odborníkov pracujúcich s dospelými žiadateľmi vrátane sociálnych pracovníkov, poradcov, psychológov a pracovníkov v oblasti zraniteľnosti, učiteľov, ako aj odborníkov v oblasti prijímania s inými profilmi, keďže majú skúsenosti alebo odbornú prípravu v oblasti psychosociálnej práce. Tlmočníci a kultúrni mediátori, ktorí podporujú skupinové diskusie s dospelými chlapcami, si takisto môžu prečítať tieto usmernenia.

Od odborníkov v oblasti prijímania zapojených do týchto diskusií sa neočakáva, že budú mať odborné znalosti v oblasti užívania návykových látok alebo že budú poskytovať súvisiace informácie.

2. Animácia agentúry EUAA o prevencii užívania návykových látok

Animácia agentúry EUAA o prevencii užívania návykových látok je v súlade s prístupom podpory duševného zdravia a psychosociálnej podpory, ktorý humanitárni aktéri v súčasnosti vo veľkej miere používajú. Tento prístup uznáva význam preventívnej starostlivosti o duševné zdravie žiadateľov. Zahŕňa riešenie psychosociálnych potrieb žiadateľa od okamihu príchodu prostredníctvom poskytovania základných služieb a bezpečnosti, ako aj posilňovanie zapojenia do komunity, rodinných väzieb, sociálnych sietí a psychoedukácie počas celého pobytu s cieľom znížiť riziká negatívneho zvládania, ako je napríklad užívanie návykových látok, a zároveň budovať odolnosť⁽¹²⁾.

Animácia takisto nadväzuje na prístup agentúry EUDA k prevencii užívania návykových látok založený na dôkazoch, ktorý podporuje vytváranie prostredia, ktoré nemotivuje k užívaniu drog, budovanie zdravých sociálnych vzťahov a zapájanie ohrozených osôb do zmysluplných každodenných činností.

Animácia je navrhnutá tak, aby pomohla pracovníkom prvého kontaktu nadviazať kontakt s dospelými žiadateľmi z radov chlapcov a uľahčila im diskusiu o problémoch a o tom, ako konštruktívne využiť čas strávený v systéme prijímania. Animácia nekladie dôraz na samotné užívanie návykových látok a nepoužíva posolstvá zákazu, varovania alebo trestu, pretože sa ukázalo, že tieto spôsoby sú pri prevencii užívania návykových látok u mladých ľudí neúčinné.

2.1. Účel a cieľová skupina

Táto animácia je zameraná na dospelých žiadateľov z radov chlapcov (14 až 17 rokov) s cieľom predchádzať užívaniu návykových látok a negatívnemu zvládaniu situácie. Vychádza z predpokladu, že negatívnemu zvládaniu situácie žiadateľmi z radov chlapcov vrátane užívania návykových látok by sa dalo predísť použitím komplexného prístupu k ich situácii. Zahŕňa to rozhovor (skupinovú diskusiu) o zmenách, ktorými prechádzajú, o ich pocitoch a o zdrojoch, ktoré sú k dispozícii pri prijímaní, ako je sociálna podpora a aktivity, napríklad šport alebo vzdelávanie. Podporuje ich v tom, aby čas strávený v systéme prijímania pri čakaní na rozhodnutie o azyle využili zdravým a produktívnym spôsobom⁽¹³⁾.

Animácia sa má ukázať chlapcom-žiadateľom, ktorí nemajú skúsenosti s užívaním návykových látok alebo majú skúsenosti s príležitostným alebo experimentálnym užívaním. Neodporúča sa

⁽¹²⁾ EUAA, *Practical Guide on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection – Part I. for Senior Management* (Praktická príručka o duševnom zdraví a pohode žiadateľov o medzinárodnú ochranu – časť I pre vrcholový manažment), november 2024, s. 29 – 30, prístup vykonaný 19. marca 2025, <https://euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-i-senior-management>.

⁽¹³⁾ V súvislosti s významom týchto pojmov pozri poznámku [Príloha I. Užívanie návykových látok a jeho vplyv na](#) mladých ľudí.

používať ho na preventívnu diskusiu s chlapcami, u ktorých sa vyskytuje časté alebo škodlivé užívanie návykových látok alebo závislosť.

Animácia sa má ukázať dospelávajúcim chlapcom po ich zaregistrovaní a ubytovaní pri prijímaní. Je navrhnutá pre obdobie čakania na rozhodnutie, ktoré môže trvať mesiace. Tento čas môžu využiť na rozvoj vedomostí a zručností pre život po rozhodnutí a ich zdržiavanie sa v systéme prijímania. V tejto súvislosti je veľmi dôležité, aby si boli vedomí všetkých dostupných zdrojov pri prijímaní v snahe zabrániť negatívnemu správaniu v súvislosti so zvládaním situácie.

2.2. Hlavné posolstvá, témy a symboly

Animácia má pre dospelávajúcich chlapcov počas prijímania tieto **hlavné posolstvá**.

Problémy a pocity, s ktorými sa stretávate, sú oprávnené a pochopiteľné:

- emócie, ktorými prechádzate po príchode a počas čakania na rozhodnutie o vašej žiadosti, ako sú obavy, stres, frustrácia a nádej, sú prirodzené a oprávnené,
- negatívne mechanizmy zvládania, ako napríklad užívanie návykových látok, sa môžu u niektorých ľudí javiť ako spôsob vyrovnávania sa s neistotou a obavami, a môžeme sa porozprávať o tom, prečo je to tak.

Existujú možnosti, ako situáciu zvládnuť a využiť čas v systéme prijímania prospešne:

- k dispozícii sú zdroje, ktoré vám môžu pomôcť prejsť na pozitívne mechanizmy zvládania:
 - obráťte sa na prijímacích a psychosociálnych pracovníkov so žiadosťou o poskytnutie informácií a podpory,
 - obráťte sa na zdravotnícky personál s cieľom riešiť akýkoľvek zdravotný problém alebo príznaky,
 - oslovte ubytované osoby na vytváranie väzieb a socializáciu,
 - buďte aktívni a zapájajte sa do skupinových činností,
- dôverujte svojim silným stránkam, zdrojom a odolnosti.

Kľúčové témy zachytené v animácii zahŕňajú:

- osamelosť, priateľstvo a výber priateľov,
- socializáciu v novej krajine,
- adaptáciu (napr. učenie sa miestneho jazyka),
- negatívne mechanizmy zvládania (napr. užívanie návykových látok),
- ambície do budúcnosti (napr. budúce povolanie),

- pozitívne mechanizmy zvládania a dostupné zdroje pri prijímaní,
- na koho sa obrátiť a komu dôverovať, kým čakáte na rozhodnutie o žiadosti.

V animácii sa používajú **symbols** vrátane šarkana, automechanika a oblakov na znázornenie a diskusiu o uvedených témach v rôznych krajinách a kontextoch (význam symbolov nájdete v časti [3.2. Uľahčenie skupinovej diskusie](#)).

2.3. Príbeh

V animácii vystupuje Ahmad, 16-ročný afganský chlapec, ktorý je niekoľko mesiacov v systéme prijímania ako žiadateľ o azyl bez sprievodu. Delí sa o svoje zmiešané pocity a obavy po príchode, ako aj o to, ako sa počas čakania na rozhodnutie vyrovnával so situáciou pozitívne a vyhýbal sa negatívnemu správaniu, ako je napríklad užívanie návykových látok. Ahmad hľadá podporu u personálu, zúčastňuje sa na skupinových aktivitách a nadväzuje priateľstvá, čo mu pomáha cítiť sa lepšie a stať sa súčasťou komunity ubytovaných osôb, čo mu tiež pomôže zmierniť obavy a viac sa angažovať.

Animácia ukazuje, že Ahmad žije v dvoch prijímacích zariadeniach. Najskôr je umiestnený v kontajnerovom zariadení pre zmiešanú populáciu, potom je premiestnený do špecializovaného zariadenia pre maloleté osoby bez sprievodu.

Poznámka: Animácia je všeobecná a je vytvorená tak, aby slúžila všetkým krajinám EÚ+, preto zobrazený kontext prijímania môže byť pre niektoré krajiny EÚ+ reálnejší a pre iné menej.

3. Ako viesť skupinové diskusie s dospelými žiadateľmi z radov chlapcov použitím animácie agentúry EAAA

Skupinové diskusie by sa mali konať v prijímacích zariadeniach s dostupnými voľnočasovými, podpornými a vzdelávacími aktivitami pre mladých žiadateľov (priamo v zariadení alebo prostredníctvom odporúčaní). Považuje sa to za kľúčový predpoklad pre organizovanie takýchto diskusií v oblasti prevencie. Okrem toho je vždy dobré, ak sú takéto diskusie začlenené do širšieho spektra psychosociálnej a voľnočasovej podpory, ktorá sa poskytuje žiadateľom.

3.1. Príprava a ochranné opatrenia

Zloženie skupiny a rámec

- 6 až 10 dospelých chlapcov (vo veku 14 až 17 rokov) bez sprievodu, s oddeleným sprievodom alebo v zmiešanej skupine.
- Dospelí chlapci, ktorí neužívajú návykové látky alebo ktorí majú skúsenosti s miernym alebo sporadickým užívaním návykových látok.
- 60 až 90 minút diskusie, s 15-minútovou prestávkou, ak sa predĺži na 90 minút.

Časový rozsah

- Začnite od druhého mesiaca, keď sú ukončené všetky vstupné úkony vrátane ubytovania a účastníci sa cítia viac usadení.
- Naplánujte stretnutia tak, aby sa neprekrývali s inými povinnosťami účastníkov (vzdelávanie, jazykové kurzy, šport).

Zaručená účasť. Uistite sa, že organizujete diskusie pre všetky mladých ľudí, ktorí o ne majú záujem.

Informovaná a dobrovoľná účasť. Vopred informujte účastníkov a ich opatrovateľov/ opatrovníkov, aby boli informovaní o účele a formáte diskusie a súhlasili s účasťou. Spoločne sa dohodnite na termíne.

Dostupná podpora. Informujte účastníkov, že v prípade potreby bude k dispozícii následná podpora zo strany sociálneho pracovníka alebo mentora.

Bezpečný priestor

- Žiadatelia, ktorí sa nachádzajú v závažnej psychickej tiesni alebo kríze, nesmú byť súčasťou skupiny, aby sa zabezpečilo, že diskusia nevyvolá ďalší stres.
- Zabezpečte, aby účastník, ktorý môže počas diskusie pociťovať stres, dostal okamžitú špecializovanú podporu a v prípade potreby mohol neskôr diskutovať o témach individuálne.
- Po skončení stretnutia si pohovorte s tlmočníkom, najmä ak bol kedysi žiadateľom.

Diskusný prístup

- Povzbudzujte všetkých účastníkov k vyjadrovaniu, ale nenúťte ich k tomu. Prospešná je aj tichá účasť.
- K vyjadreným názorom pristupujte ako k hodnotným, vyhýbajte sa diskusii v zmysle „správne alebo nesprávne“.
- Kladte doplňujúce otázky, aby ste pochopili myšlienky a reakcie účastníkov. Buďte otvorení rôznym reakciám, ktoré môžu vyjadrovať: súhlas, posudzovanie, pocity, kritiku, otázky alebo váhanie.

Jazyk a tlmočenie

- Facilitátori by mali ovládať jazyk účastníkov alebo spolupracovať s tlmočníkom alebo kultúrnym mediátorom.
- Tlmočníci by mali byť informovaní o účele diskusie a týchto usmerneniach.
- Jazyk musí byť primeraný veku a musí byť jednoduchý, empatický a pútavý.
- Účastníci by mali mať spoločný jazyk (materinský jazyk alebo druhý jazyk). Zmiešané jazykové skupiny si vyžadujú viacerých prekladateľov, čo môže spomaliť diskusie a ovplyvniť dynamiku skupiny.

3.2. Uľahčenie skupinovej diskusie

Skupinovú diskusiu vedie facilitátor s podporou tlmočníka alebo kultúrneho mediátora, ak je to potrebné. Facilitátor a tlmočník by si mali vopred pozrieť animáciu a vopred sa stretnúť, aby si vyjasnili účel diskusie a dohodli sa na spôsobe a štruktúre diskusie.

Odporúča sa, aby diskusia prebiehala v dvoch fázach s úvodnou a záverečnou fázou.

Priebeh	Trvanie	Cieľ	Spôsob
Úvod	10 min.	Nadviažte kontakt s chlapcami a stanovte pravidlá.	• Predstavte sa navzájom. • Rýchla hra.
Fáza 1	40 min.	Diskutujte o hlavných témach animácie a uprednostnite tie, ktoré si vybrali účastníci.	• Prehrajte celú animáciu. • Znova prehrajte kľúčové scény animácie.
Prestávka (15 minút)			
Fáza 2	15 min.	Informujte účastníkov o zdrojoch, ktoré sú k dispozícii v príslušnom prijímacom zariadení.	• Poskytnite príslušné informácie a iné vizuálne materiály, ktoré sú k dispozícii.
Ukončenie	10 min.	Uznajte dôležitosť účasti chlapcov a vyzvite ich, aby sa podelili o dojmy zo samotnej skupinovej diskusie.	• Krátke kolo so všetkými účastníkmi.

3.2.1. Úvod do skupinovej diskusie

Usporiadanie miest na sedenie

Odporúča sa usporiadať miesta na sedenie do polkruhu vrátane miest pre facilitátora a tlmočníka. Zabezpečte, aby mal každý rovnako dobrý výhľad na obrazovku.

Zoznamovacie kolo

- Všetci účastníci sa predstavia, ak sa ešte nepoznajú ⁽¹⁴⁾.
- V prípade potreby si zahrajte rýchlu hru ⁽¹⁵⁾, aby ste navodili príjemnú atmosféru.
- Ak sa všetci navzájom poznajú, prejdite priamo na ďalší krok.

Stanovte pravidlá skupiny

Pred začatím stanovte niekoľko základných pravidiel, ako napríklad:

- vzájomné počúvanie,
- rešpektovanie odlišných názorov,
- bezvýhradná pozornosť (žiadne telefóny/žiadne odbiehanie).

Vysvetlite:

- účel a trvanie diskusie,
- že diskusia nesúvisí s posudzovaním ich žiadosti o azyl,

⁽¹⁴⁾ Účastníci si môžu napríklad medzi sebou hádzať loptičku. Účastník s loptičkou sa môže predstaviť uvedením svojho mena a jedného z koníčkov a potom odovzdať loptičku ďalšiemu účastníkovi.

⁽¹⁵⁾ Rýchla hra môže zahŕňať otázky o preferenciách (obľúbený šport, ovocie, denná doba) a krátke vysvetlenie dôvodu zo strany každého chlapca. Postarajte sa o to, aby boli odpovede stručné.

- že neexistujú správne ani nesprávne odpovede, dôležité je spolu diskutovať na základe spoločných dojmov a názorov týkajúcich sa animácie,
- že účastníci môžu kedykoľvek odísť, ak sa cítia nepríjemne.

Pozrite si animáciu: pustíte skupine animáciu, ktorá trvá 2,51 minúty.

Začnite otázkou: „Čo na vás v tejto animácii zapôsobilo?“

3.2.2. Tipy na uľahčenie skupinovej diskusie – fáza 1

Identifikácia tém, ktoré sú pre účastníkov zaujímavé, a diskusia o nich.

V diskusii sa preskúma, ako účastníci reagujú na animáciu, a identifikujú sa témy, ktoré ich zaujímajú, bez vnucovania myšlienok. Rôzne skupiny dospelých žiadateľov z radov chlapcov sa môžu zamerať na rôzne témy v závislosti od ich osobných okolností, pôvodu atď. Tieto témy môžu zahŕňať osamelosť, prispôbenie sa novej krajine, kariérne ambície. Niektorí sa môžu rozhodnúť hovoriť aj o drogách a trestnej činnosti. Na diskusiu je vhodná akákoľvek téma, pričom facilitátori musia zabezpečiť, aby sa diskusia zameriavala na prevenciu a posilňovanie odolnosti účastníkov.

Ďalej v texte nájdete tipy, ako použiť témy a symboly z animácie na podnetnú diskusiu. V časti „priblíženie“ sú vysvetlené príslušné kľúčové časti animácie.

Animácia o prevencii užívania návykových látok „Život je všade“ – hlavné témy	
Prvý kontakt s prijímaním a novým prostredím	
Čas: 00.00 – 00.35	
Hlavné posolstvá	Problémy a pocity, s ktorými sa stretávate po príchode do novej krajiny, sú oprávnené a pochopiteľné.
Usmerňujúce otázky	Príchod do novej krajiny môže byť náročný. Keď sa pozriete na svoje skúsenosti, ktoré veci ste považovali za náročné a ktoré ste považovali za pozitívne a užitočné? Zorientovať sa na novom mieste môže byť náročné. Keď sa pozriete na svoje skúsenosti, ktoré veci ste považovali za náročné a ktoré ste považovali za pozitívne a užitočné?
Témy diskusie	• jazyk, • nová kultúra a pravidlá, • iné témy, ktoré navrhnú účastníci.
Hlavné symboly	Kontajnerové budovy: predstavujú dočasnú fázu života žiadateľov.
Priblíženie animovaného príbehu. Ahmad, 16-ročný chlapec bez sprievodu z Afganistanu, prichádza do prijímacieho zariadenia s kontajnerovými budovami, cíti sa neisto a nepozná svoje okolie. Čelí osamelosti, kultúrnym rozdielom a potrebe naučiť sa pravidlá nového prostredia.	
Váhanie v súvislosti s prispôbením sa novej krajine	
Čas: 00.35 – 1.20	
Hlavné posolstvá	Problémy a pocity, s ktorými sa stretávate pri prispôbovaní sa životu v systéme prijímania a novej kultúre sú oprávnené a pochopiteľné.

Usmerňujúce otázky	Ak sa človek počas zdržiavania sa v záchytnom centre nudí alebo má obavy, čo by mu podľa vás mohlo pomôcť, aby sa mal lepšie? Čo môže podľa vás takémuto človeku pomôcť cítiť sa lepšie?
Témy diskusie	• osamelosť, • nuda, • smútok za domovom, rodinou a priateľmi, • úzkosť z prispôsobenia a výsledku žiadosti o azyl, • výber správnych priateľov, • negatívne mechanizmy zvládania (fajčenie, pitie, drogy), • Iné témy, ktoré účastníci priniesli.
Hlavné symboly	Oblaky: predstavujú plynúci čas; nie sú dobre spojené s realitou. Noc: predstavuje zlú náladu, aktivity s negatívnymi dôsledkami, smútok.
Priblíženie animovaného príbehu. Ahmad sedí sám vo svojej izbe a sleduje oblaky na oblohe, ktoré symbolizujú plynutie času bez nejakej činnosti. Cíti sa osamelý a nová situácia na neho veľmi dolieha. Myslí na svoju rodinu a priateľov doma. Scéna vyjadruje smútok a obavy, kým sa Ahmad snaží nájsť spôsob, ako sa prispôbiť novému životu. V ďalšej scéne Ahmad vidí skupinu chlapcov pred prijímacím zariadením. Je neskoro večer a oni fajčia, pijú a možno aj užívajú drogy. Všimne si však, že ani oni nevyzerajú, že sa majú dobre, a zdá sa, že nevedia, ako sa majú v novom živote zorientovať. Rozhodol sa, že sa k nim nepripojí. Ahmad jasne hovorí, že jeho cieľom pri príchode do novej krajiny nie je užívať drogy, aby zapadol.	
Konstruktívne využívanie času pri prijímaní v záujme dosiahnutia budúcich cieľov	
Hlavné posolstvá	Čas strávený v systéme prijímania sa dá využiť zdravo a prospešne učením sa a prípravou na život po rozhodnutí o azyle. Ste odolní a s pomocou priateľov a podpory personálu sa počas čakania na rozhodnutie o vašej žiadosti môžete cítiť súčasťou komunity a spokojní.
Usmerňujúce otázky	Prečo sú dobrí priatelia dôležití? Čo znamená byť dobrým priateľom? Aké povolanie by ste chceli robiť a prečo? Aké zručnosti sú potrebné pre toto povolanie? Čo si ceníte najviac vo svojej domovskej krajine a kultúre? Ak by ste dostali príležitosť vytvoriť pokračovanie tejto animácie, ako by ste pokračovali v Ahmadovom príbehu? <i>Alternatívny prístup</i> Čo si myslíte o tom, ako Ahmad zvládol svoje zdržiavanie sa v systéme prijímania – je to užitočné? Myslíte si, že Ahmad robí niečo, čomu by ste sa aj vy mohli viac venovať? Máte iné nápady?

Témy diskusie	• priateľstvo: výber dobrých priateľov a vyhýbanie sa zlým vplyvom, • osvojenie si povolania: zameranie sa na zručnosti potrebné pre budúce povolanie, • odolnosť, • význam domácej kultúry a jazyka.
Hlavné symboly	Šarkan: predstavuje slobodu, odolnosť, nádej, tímovú prácu a priateľstvo (šarkana púšťajú dvaja ľudia). <i>V krajinách, ako je Afganistan alebo Sýria, je púšťanie šarkanov obľúbeným športom pod holým nebom.</i> Automechanik: predstavuje povolanie, ktoré prináša naplnenie a nezávislosť.
Priblíženie animovaného príbehu. Ahmad sa rozhodne, že nebude užívať drogy, aby zapadol, a namiesto toho sa zameria na svoj cieľ, ktorým je osvojiť si povolanie. Oblaky za jeho oknom sa premenia na šarkana, ktorý symbolizuje jeho budúce ambície. V ďalšej scéne, ktorá predstavuje budúcnosť, je Ahmad starší a pracuje ako automechanik. Nasledujúca scéna ukazuje Ahmada, ktorý sa presťahoval do špecializovaného zariadenia pre maloleté osoby bez sprievodu, kde sa zúčastňuje na aktivitách, má dobrých priateľov, ako je Huseyin, a navštevuje jazykové kurzy. Trávia spolu čas, púšťajú si šarkanov a robia si domáce úlohy. Záverečná scéna ukazuje Ahmada, ako telefonuje s príbuzným, pripravuje sa na športovanie s kamarátmi a stretáva sa so sociálnym pracovníkom, čo znázorňuje jeho dobre zorganizovaný čas v systéme prijímania. Poznámka: Nie všetci chlapci môžu mať vzťah k púšťaniu šarkanov (niektorí ho môžu považovať za aktivitu, ktorá je len pre malé deti). V takom prípade sa ich môžete opýtať na činnosť/hru, ktorej sa radi venujú s priateľmi.	

3.2.3. Tipy na uľahčenie skupinovej diskusie – fáza 2

Informovanie o zdrojoch, ktoré majú účastníci k dispozícii.

Diskusia o „vybraných“ témach vyústi do rozhovoru o dostupných zdrojoch v prostredí prijímania s cieľom pomôcť dospelým chlapcom tráviť čas štruktúrovaným a zdravým spôsobom.

Poskytnete informácie týkajúce sa poskytovania informácií, lekárskej a psychologickej podpory, jazykového vzdelávania, školskej podpory a voľnočasových, športových a kultúrnych aktivít.

Okrem toho predstavíte podporných zamestnancov v zariadení, ako sú sociálni pracovníci, zdravotné sestry, lekári a psychológovia, ak sú k dispozícii. Cieľom je povzbudiť chlapcov, aby prijímacie zariadenie vnímali ako komunitu a využívali jeho zdroje tým, že v prípade potreby požiadajú personál o pomoc.

Konštruktívne využívanie času v systéme prijímania na získanie informácií, podpory alebo poradenstva		Čas: 1.41 – 2.10
Hlavné posolstvá	Pri prijímaní sú k dispozícii zdroje, ktoré vám pomôžu využívať čas zdravým spôsobom. Ak máte nejaké potreby, oznámte ich príslušným pracovníkom. Keď potrebujete informácie a poradenstvo, mali by ste požiadať o podporu a klásť otázky.	
Usmerňujúce otázky	Viete, kedy sa môžete obrátiť na personál so žiadosťou o podporu? Viete o spoločenských, vzdelávacích a voľnočasových aktivitách v tomto zariadení?	
Témy diskusie	• význam zdravotnej, psychosociálnej a školskej podpory a podpory pri učení sa jazyka (diskutujte len o tých, ktoré sú dostupné a prístupné), • organizácia dňa a dostupné voľnočasové aktivity, • konkrétne dostupné sociálne, zdravotnícke, vzdelávacie a voľnočasové zdroje	
Hlavné symboly	Šarkan: predstavuje priateľstvo, tímovú prácu, vzájomnú podporu. Prijímací personál (zdravotná sestra, prijímací pracovník): predstavuje dôležitosť medziľudských vzťahov a hľadania podpory.	
Priblíženie animovaného príbehu. Ahmad sa obracia na personál s prosbou o pomoc. Požiada sociálneho pracovníka o informácie o tom, ako funguje spoločenský život v systéme prijímania, a navštívi zdravotnú sestru, aby mu dala lieky proti bolesti. Ahmadov priateľ Huseyin tiež požiada o radu sociálneho pracovníka, ktorý ho vypočuje a poradí mu, prípadne navrhne psychológa. Animácia sa končí posolstvom, ktoré nabáda mladých ľudí, aby sa obrátili na personál záchytného centra so žiadosťou o usmernenie.		

3.2.4. Ukončenie skupinovej diskusie

Na záver stretnutia vyzvite chlapcov, aby sa podelili o svoje myšlienky z rozhovoru, a opýtajte sa ich:

- Čo sa vám na našej diskusii páčilo?
- Čo mohlo byť lepšie?
- Ak by ste mohli jedným slovom alebo obrazom opísať svoje pocity z diskusie, čo by to bolo?

Na základe ich odpovedí sa k diskusii nevracajte. Len im poskytnite priestor, aby sa mohli podeliť o svoje myšlienky alebo pocity. Keď sa všetci vyjadria, poďakujte im za účasť.

Pripomienka. Chlapcom oznámte, že sa môžu vo vhodnom čase stretnúť so sociálnym pracovníkom alebo mentorom, ak chcú o animácii a jej témach alebo o čomkoľvek, čo diskusia vyvolala, hovoriť viac.

Prílohy o dodatočných informáciách pre tých, ktorí zavádzajú preventívne skupinové diskusie

Cieľom nižšie uvedených prehľadov je pomôcť všeobecne porozumieť téme užívania návykových látok odborníkom v oblasti prijímania, ktorí budú facilitátormi skupinových diskusií s dospelými žiadateľmi z radov chlapcov. Nie je to materiál, ktorý sa majú použiť priamo v skupinových diskusiách.

Príloha I. Užívanie návykových látok a jeho vplyv na mladých ľudí

Situácia v oblasti drog v EÚ sa vyznačuje vysokou úrovňou dostupnosti a užívania návykových látok. Dostupné látky sú veľmi rôznorodé so širokou škálou psychoaktívnych látok a nových syntetických drog. Ľudia, ktorí užívajú drogy, môžu byť vystavení väčšiemu riziku nepriaznivých zdravotných následkov, pretože možno nevedomky konzumujú silnejšie alebo novšie látky alebo zmesi drog s neznámymi zdravotnými rizikami ⁽¹⁶⁾. Užívanie návykových látok v európskych krajinách sa pozoruje v populácii dospelých aj mladých ľudí.

Čo je užívanie návykových látok? Užívanie rôznych psychoaktívnych látok, ktoré majú vplyv na pocity, vnímanie, myšlienkové procesy a/alebo správanie. Môže zahŕňať zriedkavé a experimentálne užívanie, ktoré by však v závislosti od rôznych faktorov mohlo viesť k pravidelnejšiemu užívaniu a užívaniu vedúcemu k poruche. Užívanie návykových látok môže prebiehať v troch fázach, ako je uvedené ďalej.

1. Užívanie zahŕňajúce mierne a sporadické užívanie, pričom užívanie návykových látok je jednou z mnohých voľnočasových aktivít jednotlivca.
2. Pri intenzívnejšom a eskalovanom užívaní sa užívanie návykových látok stáva trvalejším a častejším a hlavnou voľnočasovou aktivitou jednotlivca. Aj keď sa sociálne a osobné fungovanie začína zhoršovať, správanie je stále vo veľkej miere organizované a jednotlivec dokáže plniť väčšinu svojich úloh a povinností.
3. Strata kontroly nad užívaním drog a rozvoj poruchy spojennej s užívaním návykových látok znamená, že aktivity súvisiace s návykovými látkami sú teraz hlavným cieľom

⁽¹⁶⁾ EMCDDA, *Európska správa o drogách. Trendy a vývojové zmeny*, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg, 2022, *Európska správa centra EMCDDA o drogách 2024*, EUDA.europa.eu, 2024, prístup vykonaný 5. decembra 2024, <https://emcdda.europa.eu/publications/european-drug-report/2024>

jednotlivca. Je dôležité poznamenať, že vstup do jednej fázy je potrebný, ale nestačí na to, aby sa pokročilo do ďalšej fázy ⁽¹⁷⁾.

Čo je porucha spojená s užívaním návykových látok? Väčšina ľudí, ktorí užívajú návykové látky, nepociťuje žiadne vážne poškodenie, ale niektorí užívatelia návykových látok majú problémy, ktoré výrazne poškodzujú ich zdravie, fungovanie v spoločnosti a pohodu a ktoré sa označujú ako poruchy spojené s užívaním návykových látok (môžu byť mierne, stredne závažné alebo závažné). Podľa Svetovej zdravotníckej organizácie (Medzinárodná klasifikácia chorôb, IDS 11) existuje rozdiel medzi škodlivým užívaním návykových látok a závislosťou. Škodlivé užívanie návykových látok je vzorec užívania návykových látok, ktorý spôsobuje poškodenie fyzického alebo duševného zdravia. Závislosť je užívanie návykových látok, ktoré spôsobuje túžbu a ťažkosti pri kontrole užívania, pretrvávajúce užívanie napriek nepriaznivým dôsledkom, toleranciu a abstinenčné príznaky. Niektorí ľudia môžu mať problémy súvisiace s užívaním návykových látok bez toho, aby dosiahli klinické prahové hodnoty pre škodlivé užívanie alebo závislosť ⁽¹⁸⁾.

Užívanie návykových látok a mladí ľudia. Zo školského prieskumu EÚ o alkohole a iných drogách, ktorý sa pravidelne vykonáva medzi mladými ľuďmi vo veku 15 až 16 rokov, vyplýva, že je u nich obzvlášť rozšírené fajčenie cigariet a konzumácia alkoholu vrátane prípadov intoxikácie. Takmer jedna pätina účastníkov štúdie uviedla užívanie nelegálnych drog, pričom najpoužívanejšou látkou je kanabis. Nemedicínske užívanie liekov viazaných na lekársky predpis medzi dospelými vyvoláva obavy, pričom niektorí študenti uvádzajú, že počas svojho života užili lieky na upokojenie alebo sedatíva, ako aj lieky proti bolesti, aby sa „dostali do nálady“ ⁽¹⁹⁾. Mladí ľudia prichádzajúci do Európy, ako napríklad žiadatelia o medzinárodnú ochranu, sú vystavení spoločnostiam, ktoré povoľujú užívanie návykových látok, a potenciálnym rizikám s tým spojeným.

Mladí ľudia môžu skúšať alebo užívať návykové látky z rôznych dôvodov.

Napodobňovanie správania iných osôb

Rodičia a dospelé osoby, ktoré pravidelne pijú alkohol, fajčia alebo skúšajú návykové látky, vytvárajú dojem tolerancie a akceptácie užívania návykových látok. Toto vnímanie vytvárajú aj rovesníci a priatelia, ktorí pijú alebo užívajú kanabis, a vo všeobecnosti prostredie rovesníkov,

⁽¹⁷⁾ EMCDDA, *European Prevention Curriculum. A Handbook for decision-makers, opinion-makers and policy-makers in science-based prevention of substance use* (Európsky vzdelávací program v oblasti prevencie. Príručka pre osoby s rozhodovacou právomocou, mienkotvorcov a tvorcov politik v oblasti vedecky podloženej prevencie užívania návykových látok), Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg, 2019, EUDA.europa.eu, s. 28 – 29, prístup vykonaný 19. marca 2025, https://www.euda.europa.eu/publications/manuals/european-prevention-curriculum_en. Cieľom Európskeho vzdelávacieho programu v oblasti prevencie je vyškoliť odborníkov, ktorí sa podieľajú na tvorbe rozhodnutí, názorov a politik v oblasti prevencie v Európe, v súvislosti s vedecky podloženou prevenciou užívania návykových látok.

⁽¹⁸⁾ EMCDDA, *European Prevention Curriculum. A Handbook for decision-makers, opinion-makers and policy-makers in science-based prevention of substance use*, (Príručka pre osoby s rozhodovacou právomocou, mienkotvorcov a tvorcov politik v oblasti vedecky podloženej prevencie užívania návykových látok), Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg, 2019, s. 29 – 30, prístup vykonaný 19. marca 2025, https://www.euda.europa.eu/publications/manuals/european-prevention-curriculum_en.

⁽¹⁹⁾ EMCDDA, *ESPAD Report 2019. Results of the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs* (Správa ESPAD 2019. Výsledky Projektu európskeho školského prieskumu o alkohole a iných drogách), Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg, 2020, prístup vykonaný 19. marca 2025, https://www.espad.org/sites/default/files/2020.3878_EN_04.pdf, s. 42 – 48. Prieskum sa uskutočnil v 49 európskych krajinách.

ktoré naznačuje, že užívanie návykových látok je súčasťou toho, ako mladí ľudia prežívajú a údajne si užívajú život.

Zvedavosť a túžba po zážitkoch

Psychoaktívne látky sa môžu užívať zo zvedavosti alebo v snahe o okamžité uspokojenie, pretože môžu pôsobiť rýchlo a počiatočné účinky môžu byť niekedy príjemné. Návykové látky sa môžu skúšať aj preto, aby človek zažil a ukázal svoju nezávislosť a cítil sa viac dospelý.

Útek a samoliečba.

Ak je mladý človek frustrovaný a nemá dôveryhodného priateľa alebo sociálny okruh, ktorý by ho podporoval, môže siahnuť po návykových látkach, aby sa mu uľavilo a aby mal viac energie a cítil sa sebavedomejší. Niekedy sa návykové látky môžu používať na zvládanie stresu (napr. v škole), úzkosti alebo depresie. Na dosiahnutie týchto cieľov môžu niektorí užívať stimulanty viazané na lekárske predpis, aby mali viac energie a zvýšili svoju schopnosť sústrediť sa, alebo sedatíva viazané na lekárske predpis, aby zvládli emocionálny stres rôzneho pôvodu.

Osamelosť a nuda

Pre niektorých mladých ľudí môže byť ťažké venovať sa niečomu, čo ich zamestná, alebo zvládnuť samotu. Hoci im tieto látky môžu pomôcť vyplniť čas, môžu tiež slúžiť ako spoločný základ pre socializáciu s rovesníkmi a vytváranie väzieb so skupinou.

Nedostatočná dôvera, potreba slobodnejšieho sebakvyjadrenia

Pod vplyvom návykových látok sa mladý človek môže domnievať, že je schopný konať sebavedomejšie, pretože sa strácajú zábrany a znižuje sa sociálna úzkosť. Takto je možné získať odvalu robiť veci, ktoré by ste za normálnych okolností nerobili, napríklad tancovať, aj keď ste zlý tanečník, spievať z plných pľúc, aj keď nie ste dobrý spevák, alebo osloviť rovesníkov, aj keď ste inak veľmi plachý.

Priaznivé prostredie

Vo filmoch, v populárnych médiách alebo sociálnych médiách bežne vidíme mladých aj starších ľudí, ako pijú alebo užívajú návykové látky. Tieto činnosti sa budú často vykresľovať tak, že sa dejú zdanlivo bez akýchkoľvek dôsledkov.

Zatiaľ čo príležitostné užívanie návykových látok nemusí viesť k okamžitému poškodeniu, časté užívanie, užívanie veľkého množstva, skorý začiatok, užívanie viacerých drog ⁽²⁰⁾ a rizikové vzorce (užívanie drog v súvislosti s riadením vozidla alebo sexuálnou aktivitou) môžu mať za následok negatívne dôsledky. Existujú presvedčivé dôkazy o tom, že časté užívanie návykových látok môže viesť k zhoršeniu fyzického a duševného zdravia, čo ovplyvňuje akademickú angažovanosť a výkonnosť ⁽²¹⁾.

⁽²⁰⁾ Užívanie viacerých drog je užívanie dvoch alebo viacerých legálnych alebo nelegálnych psychoaktívnych látok súčasne alebo po sebe. Kombinované užívanie drog môže zvýšiť riziko zdravotných problémov a skomplikovať vykonávanie účinných intervencií, čo je problém napríklad pri reakcii na akútnu otravu.

⁽²¹⁾ Úrad Organizácie Spojených národov pre drogy a kriminalitu, Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru, Svetová zdravotnícka organizácia, „Education Sector Responses to the Use of Alcohol, Tobacco and Drugs“ (Reakcie sektora vzdelávania na používanie alkoholu, tabaku a drog, *Good Policy and Practice in Health Education* (Osvedčená politika a prax týkajúca sa vzdelávania v oblasti zdravia), brožúra 10, 2017, s. 26, prístup vykonaný 19. marca 2025, https://cdn.who.int/media/docs/default-source/substance-use/247509eng.pdf?sfvrsn=51329e52_2&download=true.

Príloha II. Čo je účinná prevencia užívania návykových látok?

Cieľom prevencie užívania návykových látok je zastaviť alebo oddialiť užívanie psychoaktívnych drog. Môže tiež zohrávať úlohu pri znižovaní pravdepodobnosti, že tí, ktorí začali užívať návykové látky, prejdú k problémovému užívaniu návykových látok ⁽²²⁾. Väčšina cieľových skupín prevencie nie je bezprostredne ohrozená poruchou spojenou s užívaním návykových látok, ale môže byť ohrozená poškodením fyzického alebo duševného zdravia, predčasným ukončením školskej dochádzky, problémami s políciou, rizikovým správaním (napr. rizikovým sexuálnym správaním). Tie môže potenciálne zažiť každý, kto užíva návykové látky.

Štúdie ukazujú, že oddialenie začiatku užívania návykových látok v populáciách v školskom veku možno dosiahnuť, ak sa prevencia zameriava na rozvoj osobných a sociálnych zručností mladých ľudí s cieľom podporiť ich zdravú socializáciu a na vytváranie podporujúceho prostredia s obmedzenými spúšťačmi nezdravého správania. Takéto stratégie prevencie sa zameriavajú na:

- rozvoj sociálnych kompetencií, zručností odmietania a zručností zdravého rozhodovania na individuálnej úrovni,
- školské politiky týkajúce sa užívania návykových látok,
- vytvorenie ochranného a podporujúceho vzdelávacieho prostredia, ktoré je vhodné pre učenie a stanovuje jasné pravidlá týkajúce sa užívania návykových látok ⁽²³⁾ na úrovni prostredia a na systémovej úrovni.

Užívanie návykových látok v populácii mladých ľudí môže byť často súčasťou širšieho vzorca behaviorálnych problémov a vystavovania sa rizikám. Preventívne opatrenia sa preto musia zaoberať touto problematikou komplexne. Namiesto explicitného a izolovaného riešenia problematiky užívania návykových látok je potrebné zamerať sa na rozvoj sociálnych zručností a kompetencií na podporu zdravej socializácie a riešiť determinanty a faktory prostredia a sociálne a komerčné determinanty a faktory, ktoré vedú k takémuto správaniu, a nielen samotné užívanie návykových látok.

⁽²²⁾ Európska správa centra EMCDDA o drogách 2024, EUDA.europa.eu, 2024, prístup vykonaný 5. decembra 2024, s. 14, <https://emcdda.europa.eu/publications/european-drug-report/2024>

⁽²³⁾ EUDA, „Schools and drugs: health and social response“ (Školy a drogy: zdravotné a sociálne reakcie), apríl 2022, prístup vykonaný 4. decembra 2024, https://www.euda.europa.eu/publications/mini-guides/schools-and-drugs-health-and-social-responses_en

O čom je prevencia užívania návykových látok (so zameraním na mládež)?

ČO ROBIŤ	ČO NEROBIŤ
Na mezoúrovni (sociálne prostredie, komunita) Zabezpečenie prostredia, ktoré: • je bez drog, • obmedzuje vystavenie príležitostiam na nezdravé alebo rizikové správanie, • podporuje dostupnosť príležitostí na zdravé správanie, • je sociálne podporujúce. Zabezpečenie zdravých sociálnych väzieb. Zabezpečenie podpory rodinných väzieb, komunitnej podpory a začlenenia do komunity. Na mikrourovni (individuálna úroveň) • Poskytovanie zmysluplnej angažovanosti a pocitu zmyslu. • Rozvoj sociálnych kompetencií. • Psychoedukácia (emocionálna gramotnosť, zvládanie emócií a stresu). • Výučba účinnej komunikácie a rozvoja interpersonálnych zručností. • Podpora rodičov pri rozvoji rodičovských zručností.	Poskytovanie intervencií zameraných výlučne na informácie o: • typoch drog, • negatívnych účinkov drog na telo a myseľ, • trestoch spojených s užívaním drog. Poskytovanie intervencií (na sociálnych médiách a v masmédiách), ktoré implicitne naznačujú, že užívanie návykových látok je rozšírené a bežné, je kultúrnou normou alebo obvyklou formou zvládania ťažkostí.

Úrad pre vydávanie publikácií
Európskej únie

